T.C.

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ

EDEBİYAT FAKÜLTESİ

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ VE GZFT ANALİZİ

BİTİRME PROJESİ

(ARAŞTIRMA RAPORU)

REMZİ KAYA

160102030

İSTANBUL-2020

T.C.

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ

EDEBİYAT FAKÜLTESİ

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ VE GZFT ANALİZİ

BİTİRME PROJESİ

(ARAŞTIRMA RAPORU)

REMZİ KAYA

DANIŞMAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ EKREM TAK

İSTANBUL-2020

ÖNSÖZ

Günümüzde bilgiye olan ihtiyacın artmasından dolayı birçok kütüphane inşa edilmekte veya mevcut binalarda birtakım değişiklikler yapılarak kütüphane olarak hizmete sunulmaktadır. Her iki şekilde de hizmete sunulan bu kütüphanelerin genel itibariyle ortak bir amacı vardır ve bu amaç doğrultusunda çalışırlar. Gerek devlet kurumları gerek özel kurumlar, kullanıcıların rahat edebilmesi ve bilgiye olabilecek en hızlı şekilde ulaşabilmelerini sağlamak için binalarını bu çerçevede inşa eder veya düzenlemeye çalışırlar. Her ne kadar bu düşüncelerle kütüphaneler inşa edilse de maalesef her zaman istenilen sonuçlara ulaşılmıyor. Bunun temel sebebi bu alanda yeteri kadar tecrübe ve birikime sahip olmayan çalışanlardır. Kütüphane inşaatından kütüphane uygulamalarına kadar her adım önceki çalışmalardan elde edilen birikimle atılmalıdır. Ancak bu şekilde iyi kütüphanelere sahip olabiliriz. Bunun içinde ülkemizde ortak bir kütüphane dili olmalı, tecrübe ve birikimler paylaşılmalıdır.

İSTANBUL / 2020 **REMZİ KAYA**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ iii

ŞEKİLLER TABLOSU vi

KISALTMALAR vii

GİRİŞ VE AMAÇ 1

1 TDV İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ 3

1.1 ARAŞTIRMA ÇALIŞMALARI VE ETKİNLİKLER 5

1.1.1 Bireysel (Ferdi) Araştırmalar 5

1.1.2 Sempozyum 5

1.1.3 Konferans 6

1.1.4 Panel 6

1.1.5 Seminer 6

1.2 YAYIN ÇALIŞMALARI 7

1.2.1 Ansiklopediler 7

1.2.1.1 TDV İslâm Ansiklopedisi 7

1.2.1.2 Temel İslam Ansiklopedisi 8

1.2.2 Bilimsel Yayınlar 9

1.2.3 Süreli Yayınlar 10

1.2.3.1 İslam Araştırmaları Dergisi 10

1.2.3.2 İSAM Bülteni 10

1.2.3.3 Yeni Gelen Dergiler ve İçindekiler 10

1.3 KÜTÜPHANE VE DOKÜMANTASYON HİZMETLERİ 11

1.3.1 Kütüphane Koleksiyonu 12

1.3.2 Veri Tabanları 12

1.3.3 Kütüphane Servisleri 13
1.3.3.1 Satın Alma Servisi 13
1.3.3.2 Süreli Yayınlar ve Mübadele Servisi 13
1.3.3.3 Teknik Hizmetler (Kataloglama ve Tasnif) Servisi 13
1.3.3.4 Müracaat Servisi 13
1.3.3.5 Dokümantasyon Servisi 14
1.3.3.6 Arşiv Servisi 14
1.3.3.7 Fotokopi Servisi 14
1.3.3.8 Cilt Servisi 14
2 İSAM KÜTÜPHANESİ GZFT ANALİZİ 15
2.1 GZFT (SWOT) ANALİZİ NEDİR? 15
2.2 İSAM KÜTÜPHANESİ'NİN GZFT ANALİZİ 16
2.2.1 Güçlü Yönler 16
2.2.2 Zayıf Yönler 17
2.2.3 Fırsatlar 17
2.2.4 Tehditler 18
KAYNAKÇA 19

ŞEKİLLER TABLOSU

Şekil 1 İSAM'dan bir görünüm 3
Şekil 2 İSAM'ın dışarıdan genel bir görünümü 4
Şekil 3 İSAM'ın konferans salonundan bir görünüm 6
Şekil 4 İSAM'ın en önemli yayınlarından olan İslâm Ansiklopedisi 7
Şekil 5 Temel İslam Ansiklopedisi 8
Şekil 6 İSAM araştırma salonundan bir görünüm 9
Şekil 7 İSAM İslam Araştırmaları Dergisi 10
Şekil 8 İSAM Bülteni 10
Şekil 9 İSAM Kütüphanesi içeriden görünümü 11
Şekil 10 İSAM web sitesinde yer alan güncel koleksiyon bilgisi 12
Şekil 11 İSAM resmi web sitesi 12
Şekil 12 İSAM Kütüphanesi içeriden bir görünüm 14
Şekil 13 GZFT (SWOT) Analizi 15

KISALTMALAR

TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
İSAM	: İslâm Araştırmaları Merkezi
TÜRÇEK	: Türbeler Çeşmeler Taşınır Taşınmaz Kültür Varlıklarını Koruma ve Yaşatma Derneği
GZFT	: Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler
SWOT	: Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats
AYP	: Araştırmacı Yetiştirme Projesi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
İst.	: İstanbul
Ank.	: Ankara

GİRİŞ VE AMAÇ

TDV İslâm Araştırmaları Merkezi ülkemizin en saygın kütüphaneleri arasında bulunmaktadır. Kullanıcılarına sağlamış olduğu hizmetler, ortaya koymuş olduğu yayınlar ve yapmış olduğu programlarla bu saygınlığını korumaktadır. Bu yönleriyle var olan veya yeni yapılacak kütüphanelere rol model olmaktadır. Nasıl ki insanlar kendilerinden daha iyi insanlara bakıp, onlardan etkilenip kendilerini geliştirmeye çalışıyorlarsa; kurum ve kuruluşlarda kendileriyle aynı iş alanında olan, daha gelişmiş kurum ve kuruluşlara bakıp, kendilerini geliştirmelidirler.

Peki bu nasıl olur veya buna ihtiyaç var mı? Diye sorabilirsiniz.

Öncelikle buna ihtiyaç var mıdır? Sorusunu ele alalım. Kısaca şunu söyleyebilirim ki evet buna ihtiyacımız var. Çünkü toplum olarak biz insanların eşit şartlarda eğitim almaya hakkımız vardır ve bu nedenle de falan mahalle, ilçe veya ilde olan meşhur eğitim kurumunun benim mahallemde, ilçemde veya ilimde olmaması bu hakkıma manidir.

Peki örnek alma işi nasıl olur? Ülkemiz genelinde çok daha büyük organizasyonlar planlanıp bu sorun üzerine gidilebilir ancak daha basit bir örnek vermek istiyorum. Öncelikle örnek olarak üzerinde çalışmış olduğum TDV İslâm Araştırmaları Merkezi gibi ülkemizin saygın kütüphaneleri her yıl düzenli olarak yayınladıkları bültenlerin yanında GZFT analizi gibi geçen yıl kurumlarını daha güçlü yapan yönlerini, daha zayıf olmalarına sebep olan yönlerini, kurumlarının karşısına çıkan fırsatları ve kurumlarını tehdit eden unsurları gibi istatistik bilgileri de ayrıca özet olarak paylaşmalarıdır. Böylece duyarlı ve kullanıcı memnuniyetini düşünen diğer kütüphaneciler de bu bilgiler ışında fikir sahibi olup, kurumları için gereken önlemleri alır ve sorunu yaşamadan veya fırsatları kaçırmadan çalışmalarına devam ederler.

Velhasılıkelam ülkemizin genel olarak tüm kütüphaneleri kullanıcılarına en iyi hizmeti sunabilmek adına gayret göstermektedirler. Ancak var olan sıkıntıları her bir kütüphanenin ayrı ayrı yaşayıp da tecrübe etmesi yerine kütüphanelerimizin birlikte çalışarak tecrübelerini paylaşması hem doğabilecek maddi ve manevi zararları önleyecek hem de doğal olarak ülkemizde ortak bir kütüphane dilinin oluşmasını sağlayacaktır.

Çalışmam da yardımlarını esirgemeyen kıymetli hocam ve danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ekrem TAK Bey'e teşekkürlerimi sunarım.

Desteklerinden dolayı değerli sınıf arkadaşlarım Elif ENEÇ, Muhittin GÜNDOĞDU ve Kadir BAŞÖREN arkadaşlarıma, kaynaklarından istifade ettiğim kıymetli meslektaşlarıma son olarak üniversite eğitimim boyunca bana emeği geçen tüm hocalarıma da teşekkürü bir borç bilirim.

1 TDV İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

1975 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hizmetlerini desteklemek amacıyla Türkiye Diyanet Vakfı kuruldu. Vakıf gerek yurt içinde gerek yurt dışında gerçekleştirdiği faaliyetler çerçevesinde bir İslâm ansiklopedisi hazırlatmayı kararlaştırdı. Alınan bu karar ile 1983 yılında TDV İslâm Ansiklopedisi Genel müdürlüğü kuruldu. Beş yıllık bir hazırlık sürecinden sonra ansiklopedinin yayımına başlandı. Türkiye Diyanet Vakfı bu çalışmalarına ilaveten yeni ilim adamları ve araştırmacıları yetiştirmek ve desteklemek amacıyla uygun kriterdeki yüksek lisans ve doktora öğrencilerine burs imkânı sağladı ayrıca yine bu araştırmacılardan istifade etmek amacıyla da İslâm Araştırmaları Merkezini (İSAM) kurmayı kararlaştırdı. 1988 yılında İSAM, İslâm Ansiklopedisi Genel Müdürlüğü binasında çalışmalarına başladı. 1993 yılında İslâm Araştırmaları Merkezi ve İslâm Ansiklopedisi Genel Müdürlüğü alınan karar ile birleştirildi ve TDV İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM) kurulup ansiklopedinin yayımı görevi bu kuruma verildi (Boynukalın, 2009, s. 78).

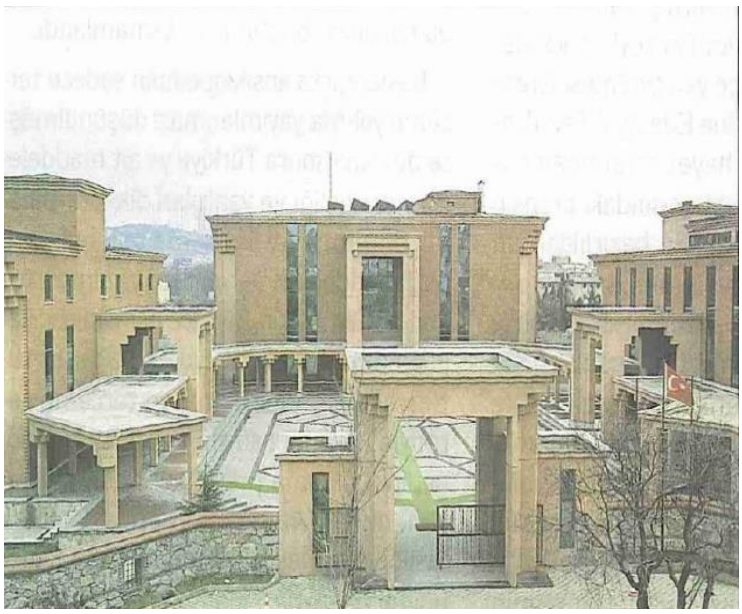

Şekil 1 İSAM'dan bir görünüm

İSAM kurulduğu günden bugüne İstanbul'un Üsküdar ilçesinin Bağlarbaşı mahallesinde bulunan binasında çalışmalarına devam etmektedir. İSAM'ın amacı çalışma talimatının 5. maddesinde şu şekilde belirtilmiştir (Altıkulaç, 2020, s. 45).

> *"İlmî araştırmalar yapmak, İslâmî ilimler ve şarkiyat alanlarında ilmî eserler yayımlamak, yurt içinde ve dışında ilmî toplantılar düzenlemek, araştırmacılar yetiştirmek, araştırma kütüphanesi ve dokümantasyon birimi kurmak."*

İSAM, günümüze ışık tutmak amacıyla İslâm coğrafyasının kültürel ve bilimsel mirasını akademik yöntemlerle araştırarak, elde ettiği bilgi birikimini hem günümüz insanının hem de özellikle araştırmacı, bilim adamı ve aydınların dikkatine sunmaktadır. Bununla birlikte ülkemiz içindeki ve dışındaki bilimsel ve akademik kurumlarla iş birliği içinde çalışmalarına devam etmektedir (Ülker, 2010, s. 287).

Şekil 2 İSAM'ın dışarıdan genel bir görünümü

İslâm Araştırmaları Merkezi, günümüzde bir başkan ve dört üyeden oluşan yönetim kurulu tarafından yönetilmekte ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler İslâm Ansiklopedisi, Kütüphane ve Dokümantasyon ve Araştırma bölümleridir. Bu bağlamda İslâm Araştırmaları Merkezi'nin faaliyetlerini de üç grupta inceleyebiliriz (Aydın, 2007, s. 57).

1. Araştırma çalışmaları ve etkinlikler
2. Yayın çalışmaları
3. Kütüphane ve dokümantasyon hizmetleri

1.1 ARAŞTIRMA ÇALIŞMALARI VE ETKİNLİKLER

İSAM, kuruluş amacına yönelik olarak kurulduğu günden bugüne kadar İslâm kültür ve uygarlığıyla ilgili yapmış olduğu sempozyum, konferans, seminer, panel ve tabi ki araştırma çalışmalarına halen ilk günkü heyecanıyla devam etmektedir. Bütün bu araştırma çalışmalarını koordine ve idare edebilmek amacıyla bünyesinde Araştırmacılar Kurulu ayrıca ansiklopedi çalışmalarını da idare etmek amacıyla da İnceleme Kurulu bulundurmaktadır. İlave olarak ortaya koymuş olduğu tüm bu çalışmaların hem nitelikli olması hem de ülkemiz ve dünya genelinde duyurulması için de çeşitli kurumlarla iş birliği halinde bulunmaktadır (Boynukalın, 2009, s. 78; Ülker, 2010, s. 287).

İSAM'ın araştırma çalışmaları ve etkinliklerinden bazıları şunlardır:

1.1.1 Bireysel (Ferdi) Araştırmalar

Araştırma uzmanları inceledikleri projeleri Araştırma Kuruluna sunarlar onay verilirse çalışmalarına devam ederler. Araştırma projeleri bittikten sonra kurum tarafından makale ve kitap olarak yayımlanır (Aydın, 2007, s. 60).

1.1.2 Sempozyum

İslâm medeniyeti, kültürü, tarihi vb. alanlar ülkemizde ve uluslararası platformlarda gündeme getirilmekte ve incelenmeye sunulmaktadır. Bu bağlamda İslâm Araştırmaları Merkezi'nde yapılan bazı sempozyumlara örnek olarak şunlar verilebilir (TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 2020):

a) II. Kutlu Doğum İlmî Toplantısı (1997): İslâm ve Modernleşme
b) III. Kutlu Doğum İlmî Toplantısı (1998): Günümüz Dünyasında Müslüman Azınlıklar
c) Vefatının 800. Yıl Dönümü Vesilesiyle Fahreddîn Râzî Sempozyum (2010)
d) Mehmet S. Aydın Onuruna Türkiye´de Din Felsefesinin Gelişimi Sempozyumu (2015)

1.1.3 Konferans

İSAM'ın bünyesinde bulunan konferans salonunda 2001 yılından bu yana, alanında uzman yerli ve yabancı birçok ilim adamı tarafından bilim, sanat, tarih, din, edebiyat vb. alanlarda eğitici ve bilgilendirici konferanslar yapılmış ve seçkin misafirlerce de takip edilmiştir (Ülker, 2010, s. 295; Aydın, 2007, s. 61).

Şekil 3 İSAM'ın konferans salonundan bir görünüm

1.1.4 Panel

İSAM'da çeşitli konularda zaman zaman eğitici bilgilendirici paneller yapılmaktadır. Örnek olarak şunlar verilebilir (TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 2020):

a) Molla Sadra ve Aşkın Hikmet Düşüncesi (2006)

b) Panel: Modern Devlet'e Giden Yolda Mülk Siyaseti (2015): Osmanlı Suriyesi'nde Hukuk, Yönetim ve Üretim

1.1.5 Seminer

İSAM, bünyesinde yüksek lisans ve üstü üyelere hizmet verdiği için özellikle bu seviyelere yönelik seminerler düzenlemektedir. Amaç katılımcıların İslâm kültürü, tarihi ve Batı düşüncesi gibi alanlarda bilgi sahibi olmalarını sağlamaktır. Bu bağlamda düzenli olarak bahar ve güz dönemlerinde seminerler yapılmaktadır (Ülker, 2010, s. 295; Aydın, 2007, s. 60).

1.2 YAYIN ÇALIŞMALARI

İSAM'da üç alanda yayın çalışması yapılmaktadır. Bunları ansiklopediler, bilimsel yayınlar ve süreli yayınlar olarak gruplandırabiliriz (Aydın, 2007, s. 61).

1.2.1 Ansiklopediler

İSAM'ın hazırlamış olduğu iki ansiklopedi bulunmaktadır. Bunlar TDV İslâm Ansiklopedisi ve Temel İslam Ansiklopedisidir.

1.2.1.1 TDV İslâm Ansiklopedisi

TDV İslâm Ansiklopedisi'nin ortaya çıkmasının temelinde aslında iki önemli sebep vardır. Birincisi tabii olarak bu alandaki bir ansiklopediye olan ihtiyaçtır. İkincisi ve önemli bir diğer sebep olan 1901-1939 yılları arasında Hollanda Leiden Üniversitesi tarafından hazırlanan, üç dilde (Almanca, Fransızca ve İngilizce) ve beş cilt halinde yayımlanan İslâm Ansiklopedisi'dir (The Encyclopaedia of Islam). Adı geçen bu ansiklopedi yayımlandıktan sonra Millî Eğitim Bakanlığı'nın talebi doğrultusunda İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesince 1940-1987 yılları arasında tercüme edilmiş ve 15 cilt halinde MEB İslâm Ansiklopedisi adıyla yayımlanmıştır. Ancak The Encyclopaedia of Islam'da gerek İslâm dini ve kültürü gerek Türk kültürü hakkındaki çoğu yanlış ve taraflı maddelerden ötürü bu maddeler tekrar yazılmış buna rağmen eksiklerin ve yanlışların çokluğundan dolayı istenilen düzeyde bir başarı elde edilememiştir. Bununla birlikte The Encyclopaedia of Islam 1954-2002 yılları arasında tekrar düzenlenip 11 cilt halinde ikinci baskısını yapmış ancak önceki baskısındaki eksikliklerin ve yanlışlıkların büyük bir kısmı düzenlenmeyip aynı şekilde basıldığı için bu sorun büyüyerek devam etmiştir. Bu sebeplerden ötürü Türkiye Diyanet Vakfı İslâm dini, kültürü ve medeniyeti hakkında doğru, tarafsız, dürüst, bilimsel ve akademik bir çalışma için harekete geçme kararı aldı (Ülker, 2010, s. 290-291; Aydın, 2007, s. 62; Boynukalın, 2009, s. 79).

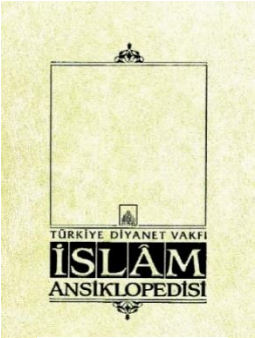

Şekil 4 İSAM'ın en önemli yayınlarından olan İslâm Ansiklopedisi

Türkiye Diyanet Vakfı öncülüğünde 1983 yılında hazırlığına başlanan ve 1988 yılında ilk cildi yayımlanan TDV İslâm Ansiklopedisi tamamen telif bir eserdir. İçerik olarak İslâmi ilimler, İslâm kültürü, ülkeleri, medeniyeti, ilim adamları vb. alanları kapsamaktadır. İlim kurulları tarfından seçilen yaklaşık 500 temel kaynak taranmış ve alanında uzman 2000'i aşkın ilim adamı tarafından maddeler birer birer yazılmıştır. 2013 yılında 44. cildi ve 2016 yılında iki ek cildin de yayımlanmasıyla matbu olarak tamamlanmış bir eser oldu. TDV İslâm Ansiklopedisi'nin yarısı kadar maddeye sahip olan ansiklopediler yarım asırda tamamlanırken, TDV İslâm Ansiklopedisi'nin hemen hemen çeyrek asırda tamamlanmış olması ne denli bir gayret ve iştiyakla hazırlandığının bir göstergesidir. İlave olarak TDV İslâm Ansiklopedisi'nin daha ulaşılabilir olması adına WEB sitesi oluşturulmuş ve insanlık yararına ücretsiz olarak hizmete sunulmuştur (Boynukalın, 2009, s. 79; TDV İslâm Ansiklopedisi, 2020).

TDV İslâm Ansiklopedisi'nin amacı hem kamuoyuna doğru ve güvenilir bilgi sağlamak hem de akademik camianında araştırmaların da kullanabileceği temel başucu bir kaynak olmaktır (Ülker, 2010, s. 292).

1.2.1.2 Temel İslam Ansiklopedisi

TDV İslâm Araştırmaları Merkezi öncülüğünde 180 civarı ilim adamı ve uzmanın katkısıyla, 10 yıllık bir süreçte ve 8 cilt halinde hazırlanan Temel İslam Ansiklopedisi genel okuyucuya hitap edebilecek bir üslupla hazırlanmıştır.

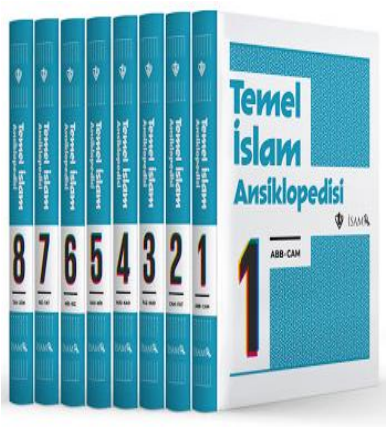

Şekil 5 Temel İslam Ansiklopedisi

İslâm'ın inanç, ibadet, ahlak ve insan ilişkilerini konu alan bununla birlikle Peygamberlerin ve İslâm alimlerinin hayatları hakkında bilgi sunan temel bir kaynaktır (TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 2020)

1.2.2 Bilimsel Yayınlar

İSAM'da bu kategorideki bazı yayınlar maddeler halinde aşağıdaki gibidir (Aydın, 2007, s. 63-65; Ülker, 2010, s. 292-293).

a) Akademik Araştırma Çalışmaları
b) Derleme ve Tercüme Yayınlar
c) Sempozyum ve Konferans Bildiri Yayınları
d) Kaynak Eser Dizisi Yayınları
e) Temel Kültür Dizisi Yayınları
f) Kadı Sicilleri Yayınları
g) Katalog Çalışmaları

Şekil 6 İSAM araştırma salonundan bir görünüm

1.2.3 Süreli Yayınlar

İSAM'da bu kategoride üç farklı çalışma vardır. Bunlar İslam Araştırmaları Dergisi, İSAM Bülteni ve Yeni Gelen Dergiler ve İçindekiler adlı çalışmalardır (Aydın, 2007, s. 66; Erünsal & Ülker, 2010?, s. 33).

1.2.3.1 İslam Araştırmaları Dergisi

İSAM tarafından 1997 yayımlanmaya başlanan ve 2001 yılından itibaren de Ocak ve Temmuz ayı olmak üzere yılda iki defa çıkarılan uluslararası, akademik ve hakemli bir dergidir. İçeriğinde İslâmi ilimler, siyaset, edebiyat, sanat, tarih, ekonomi vb. gibi birçok alanda makale bulunmaktadır. Yayımlanma amacı olarak belirtilen içeriklerdeki alanlar ile ilgili yayın üretimini sağlamak ve araştırmacılar için kaynak oluşturmayı sağlamak (Boynukalın, 2009, s. 82-83; TDV İslâm Ansiklopedisi, 2020).

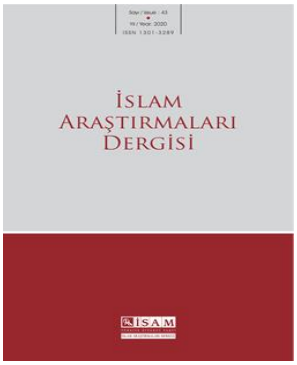

Şekil 7 İSAM İslam Araştırmaları Dergisi

1.2.3.2 İSAM Bülteni

İSAM bünyesinde yapılan çalışmalar hakkında bilgi vermek amacıyla yılda bir defa Türkçe, İngilizce ve Arapça olarak yayımlanır. Ücretsiz olarak dileyenlere dağıtılır. Ayrıca resmî sitesinden de (http://www.isam.org.tr/) tüm sayılarına ulaşabilirsiniz (TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 2020).

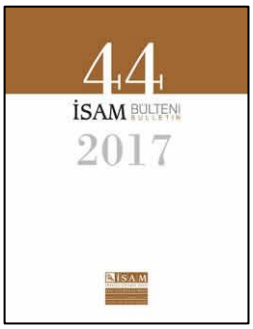

Şekil 8 İSAM Bülteni

1.2.3.3 Yeni Gelen Dergiler ve İçindekiler

İSAM tarafından takip edilen yabancı dildeki süreli yayınların, içindekiler sayfalarının toplanıp yayın haline getirilmesiyle oluşur. Amaç olarak merak edilen, araştırılmak istenen konunun hangi dergide olduğu ve yayımlanan dergilerin içeriklerine daha hızlı bir şekilde ulaşılabilmeyi sağlamak. Dört ayda bir yayımlanır. İlk sayısı 1994 yılında yayımlandı şu anda 87. sayıya ulaşıldı (Ülker, 2013, s. 433; TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 2020).

1.3 KÜTÜPHANE VE DOKÜMANTASYON HİZMETLERİ

Kuruluş gayesi olarak, başta sadece TDV İslâm Ansiklopedisinin hazırlanması çalışmalarına hizmet etmesi planlansa da zamanla bu ve buna benzer ilmi çalışmaları vesilesiyle büyüyen ve gelişen bir kütüphane olmuştur (Ülker, 2010, s. 15)

Şekil 9 İSAM Kütüphanesi içeriden görünümü

İSAM Kütüphanesi İslâmi ilimler başta olmak üzere, İslâm-Türk tarihi, kültürü ve medeniyeti gibi birçok sosyal bilimleri kapsayan zengin bir kütüphanedir. Araştırma ve yayın çalışmalarının daha verimli ve etkin olabilmesi, kullanıcıların daha iyi hizmet alabilmesi adına modern yöntemlerle çalışır ve düzenli olarak yeni yayınları ve çalışmaları takip eder (Ülker, 2016, s. 106; Boynukalın, 2009, s. 80).

İSAM Kütüphanesi toplamda 5 kattan oluşur. Giriş (1.) katında müracaat (danışma), fotokopi servisi, dokümantasyon servisi, süreli yayınlar, idari odalar kullanıcılar için çalışma masaları ve kütüphane koleksiyonunu tarayabilmeleri için bilgisayarlar bulunmaktadır. 2. ve 3. katta yine kullanıcılar için çalışma masaları ve açık raf sistemi ile sunulan kütüphane koleksiyonu bulunmaktadır. Zemin (0.) katta kataloglama ve tasnif servisi, süreli yayınlar ve mübadele servisi, arşiv servisi, cilt servisi gibi alanlar bulunmaktadır. Son olarak -1. katta da kütüphane koleksiyon sayısı bakımından yeterli alana sahip olmadığı için eserlerin bir kısmının kullanıcıların talep etmesine kadar saklanıp muhafaza edildiği bir depo bulunmaktadır.

1.3.1 Kütüphane Koleksiyonu

İSAM Kütüphanesi koleksiyonunu zenginleştirmek için satın alma, bağış ve mübadele (değişim) yollarını kullanmaktadır. Eski bağışçıların hibe ettikleri koleksiyonlarının, Arşiv Servisi tarafından sistemli ve düzenli bir şekilde kataloglanıp hizmete sunulması ve kullanıcılar tarafından talep görmesi yeni bağışçıların dikkatini çekmekte güvenini kazanmaktadır (Erünsal & Ülker, 2010?, s. 31-32).

Kitap Sayısı	312.846 Cilt
Dergi Sayısı	Yaklaşık 900 sürekli takip edilen 4.128 çeşitli dergi (takriben 226.000 sayı)
Doküman Dosyası	18.336
Mikrofilm (Osmanlı Kadı Sicilleri)	23.505
Mikrofiş ve Mikrofilm	411
Ayrı Basım	5.400
CD	1.598

Şekil 10 İSAM web sitesinde yer alan güncel koleksiyon bilgisi

1.3.2 Veri Tabanları

Araştırmacılar, kütüphane bünyesinde yer alan bilgisayarlardan İSAM Kütüphanesi Koleksiyonu, Türk Tarih, Edebiyat, Kültür ve Sanat Makaleleri Veri Tabanı, İSAM Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı, Makaleler Veri Tabanı, İlâhiyat Makaleler Veri Tabanı, İlâhiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu Veri Tabanı, Dokümantasyon Veri Tabanı, Osmanlıca Makaleler Veri Tabanı, Osmanlıca Risaleler Veri Tabanı, Osmanlı Salnâmeleri Veri Tabanı, Ulema Sicil Dosyaları Veri Tabanlarından istifade edebilmektedirler. Bu sayede araştırmacılar araştırmaları için geniş bir bilgiye kolay olarak ulaşabilmektedirler (TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 2020).

Şekil 11 İSAM resmî web sitesi

1.3.3 Kütüphane Servisleri

İSAM bünyesinde kütüphane hizmetlerinin verimliliğini artırmak için bulunan servislerdir. Bunlar Satın Alma Servisi, Süreli Yayınlar ve Mübadele Servisi, Teknik Hizmetler (Kataloglama ve Tasnif) Servisi, Müracaat Servisi, Dokümantasyon Servisi, Arşiv Servisi, Fotokopi Servisi ve Cilt Servisleridir (Ülker, 2010, s. 309-315).

1.3.3.1 Satın Alma Servisi

Servisin amacı kütüphane koleksiyonunu geliştirmek, kütüphanenin ilgi alanına yönelik yeni yayınları takip etmek ve gerekirse temin etmek gibi işlerin yürütülmesini sağlamak.

1.3.3.2 Süreli Yayınlar ve Mübadele Servisi

Dergi koleksiyonunu geliştirmek, kütüphanenin ilgi alanındaki yeni çıkan dergileri takip etmek gerekirse temin etmek, abonelik işlerini takip etmek vb. gibi işlerin yürütülmesini sağlamak.

1.3.3.3 Teknik Hizmetler (Kataloglama ve Tasnif) Servisi

Kütüphane koleksiyonuna dahil olan yeni yayınların, kurallara uygun olarak kataloglanıp tasnif edilmesi vb. gibi işlerin yürütülmesini sağlamak.

1.3.3.4 Müracaat (Danışma) Servisi

Kütüphane üyelerinin ve kullanıcılarının sorunlarını çözmelerine yardımcı olunması, her gün kullanıcılar tarafından kullanılan yayınların yerlerine yerleştirilmesi, cildi vs. yıpranan yayınların ayrılıp ilgili servislere yönlendirilmesi vb. gibi işlerin yürütülmesini sağlamak.

1.3.3.5 Dokümantasyon Servisi

TDV İslâm Ansiklopedisi maddeleriyle bağlantılı dokümanları toplamak ve kullanıcıların araştırmaları için kaynak oluşturmak vb. gibi işlerin yürütülmesini sağlamak.

1.3.3.6 Arşiv Servisi

Genelde bağışçılar tarafından hibe edilen koleksiyonların sistemli ve düzenli bir şekilde tasnif edilmesi ve araştırmacıların istifadesine sunulması vb. gibi işlerin yürütülmesini sağlamak.

1.3.3.7 Fotokopi Servisi

Kütüphane çalışanlarının, üyelerinin ve kullanıcılarının fotokopi, tarama vb. gibi işlerin yürütülmesini sağlamak.

1.3.3.8 Cilt Servisi

Kütüphane koleksiyonundaki yayınlardan yıpranan, zarar gören eserlerin bakım, onarım vb. gibi işlemlerin yürütülmesini sağlamak.

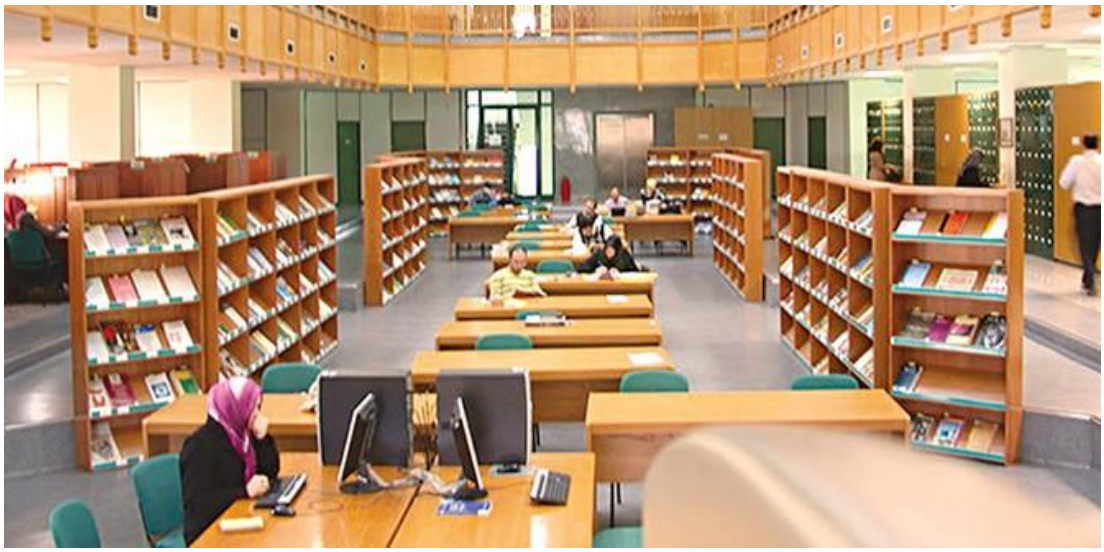

Şekil 12 İSAM Kütüphanesi içeriden bir görünüm

2 İSAM KÜTÜPHANESİ GZFT ANALİZİ

2.1 GZFT (SWOT) ANALİZİ NEDİR?

Genel anlamıyla incelenen kurum veya kuruluşların içsel bakımdan güçlü ve zayıf yönlerini, dışsal bakımdan da fırsat ve tehditlerini tespit etmeye yarayan bir tekniktir. Kendisini geliştirmek isteyen kurum veya kuruluşlar için mükemmel bir durum tespit aracıdır (Çoban & Karakaya, 2010, s. 347).

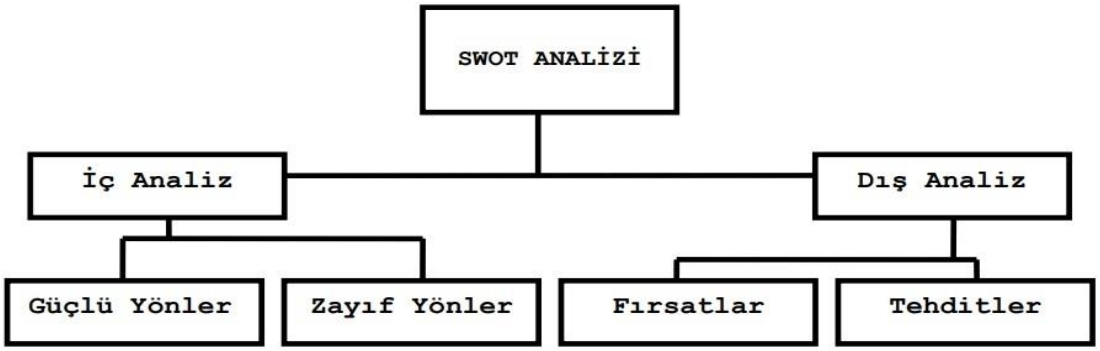

Şekil 13 GZFT (SWOT) Analizi

GZFT yöntemi ile kurum ve kuruluşlar için aşağıdaki analizler yapılabilir:

a) Güçlü yönler tespit edilebilir
b) Zayıf yönler tespit edilebilir
c) Fırsatlar tespit edilebilir
d) Tehditler tespit edilebilir

GZFT analizinde özellikle şu değerlendirmeler yapılabilir (Çoban & Karakaya, 2010, s. 348)**:**

a) Kurum ve kuruluşların içsel yapılarının analizi
b) Kurum ve kuruluşların çevre ortamı analizi
c) Kurum ve kuruluşların ileride karşılaşabileceği ve etkilenebileceği durumların analizi
d) Kurum ve kuruluşların muhatap kitlesi analizi vb.

2.2 İSAM KÜTÜPHANESİ'NİN GZFT ANALİZİ

2.2.1 Güçlü Yönler

a) Genellikle BBY alanında doktora, yüksek lisans yapmış deneyimli ve yeterli bir kadroya sahip olması

b) Konum açısından merkezi bir yerde olduğu için ulaşımının kolay olması

c) Sadece akademik camiaya hitap etmesi sebebiyle güçlü bir araştırma kütüphanesi olması

d) Vakıf kütüphanesi olması sebebiyle kullanıcıların talep ettiği yayınları kütüphaneye uygunluk açısından değerlendirip koleksiyonuna kolaylıkla ekleyebiliyor olması

e) Lisansüstü araştırma ve akademik çalışmalara ev sahipliği yapan çok güçlü bir yayın koleksiyonuna sahip olması

f) Çok sayıda Arapça ve batı dillerinden de önemli eseri bünyesinde bulundurması sebebiyle uluslararası bir kütüphane konumunda olması

g) Dünya çapında önemli bir yayın olan İslâm Ansiklopedisi'nin hazırlanması ve yayınlanmasına ev sahipliği yapmış olması

h) Bünyesinde arşiv, cilt atölyesi, fotokopi servisi gibi hizmetleri bulundurması.

i) Uzaktan erişim ile de kullanıcılarına hizmet vermesi

j) Kütüphane otomasyon sistemlerinin kullanılması

k) Hazırlanmış olan birçok veri tabanı sayesinde araştırmacıların araştırmaları için geniş bir bilgiye sahip olması

l) Zengin bir özel arşiv koleksiyonuna sahip olması ve bu sayede de bağışçıların güvenle ve istekle arşivlerini bağışlaması

m) Birçok bilimsel sempozyuma ve seminere ev sahipliği yapması

n) Yapılan sempozyumları yayına hazırlayıp kitaplaştırması

o) Kendi yayınına sahip olması

p) Mikrofilmleri dijitalleştirme ve tarama işlemlerini kendi bünyesinde yapıyor olması

q) Talep eden üniversitelerin, öğrencilerine kısa eğitimler vermesi

r) Diğer kütüphane ve bilgi merkezleri ile iş birliği içinde olması

s) İnternet, çay ve su gibi ihtiyaçları ücretsiz bir hizmet olarak sunması

t) Bünyesinde personel ve kullanıcılar için yemekhane bulundurması

u) Açık raf sistemi ile çalıştığı için istenilen kaynağa kolay erişim fırsatı sunması

v) Bünyesinde bulunan Araştırmacı Yetiştirme Projesi (AYP) sayesinde 80'in üzerinde araştırmacı yetiştiriyor olması

w) Kütüphane personelinden veya ailesinden birinin vefatı durumunda mevlit verilmesi

x) Bayram tatillerinden sonra bir araya gelen yöneticilerin ve personellerin yemekhanede buluşup bayramlaşması

y) Dini bayramlar dışında yılın her günü saat 09.00-23.00 saatleri arasında hizmet vermesi

2.2.2 Zayıf Yönler

a) Sosyal alanların sayısı artırılabilir ve geliştirilebilir

b) Kütüphane yeteri kadar büyük olmadığı ve üye sayısının da fazla olması sebebiyle çalışma alanlarının yetersiz kalması

c) Güncel kütüphane gelişmelerini çok yakından takip etmemesi

d) Geleneksel bir kütüphane yapısında olması

e) PDF dosyası halinde sunulan makalelere sadece kütüphanenin internet ağından erişilmesi

f) Sadece lisansüstüne hizmet vermesi

g) Yeni genç ve dinamik personelin azlığı

2.2.3 Fırsatlar

a) Bilginin öneminin artması ve bilgiye ulaşma isteği

b) Okuma-Yazma oranının sürekli artması ve buna paralel olarak araştırmacı sayısının da artması

c) Teknolojik gelişmelerin takip edilmesi

d) Kütüphanecilik alanında hızlı değişimler yaşanması ve yeniliklerin artması

e) Kullanıcı taleplerinin çeşitliliğinin artması

f) Elektronik ortam aracılığıyla kütüphaneye olan ilgi ve yönelimin artması

2.2.4 Tehditler

a) Vakfa ait bir kütüphane olduğu için vakfın zarar görmesi, kütüphanenin de zarar görmesine sebep olabilir

b) Artan koleksiyon sayısı sebebiyle kütüphane alanının yetersiz kalabilmesi

c) Basılı ve elektronik kaynaklardaki çeşitliliğin artması ve buna bağlı olarak ücretlerin artması

d) Siber saldırılar

e) Dövizdeki artışlar

KAYNAKÇA

Altıkulaç, T. (2020, Mayıs 22). *İslâm Araştırmaları Merkezi.* TDV İslâm Ansiklopedisi: https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/23/C23007531.pdf adresinden alındı

Arslan, H. (2018). İslam Araştırmaları Merkezi (İsam) 2017 Yaz Araştırma Destek Programı (YADEP) Değerlendirmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi İlahiyat Araştırmaları Dergisi, II*(1), 171-177.

Aydın, M. A. (2007). Üsküdar'da Bir Kültür Adası: İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM). *IV. Üsküdar Sempozyumu Bildirileri. II*, s. 57-70. İstanbul: Üsküdar Belediyesi.

Boynukalın, M. (2009). TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) ve İslamî Elyazmaları. *Dr. Nevzat Kaya Onuruna I. Ulusal İslam Elyazmaları Sempozyumu Bildirileri* (s. 78-93). İstanbul: Türbeler-Çeşmeler Taşınır ve Taşınmaz Kültür Varlıklarını Koruma ve Yaşatma Derneği (TÜRÇEK).

Çoban, B., & Karakaya, Y. E. (2010). Geleceği Planlamada Stratejik Yönetim ve Swot Analizi: Kavramsal Yaklaşımlar. *e-Journal of New World Sciences Academy, V*(4), 343-352.

Erünsal, İ. E., & Ülker, M. B. (2010?). TDV İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM) ve Kütüphanesi. *Asım: Fikir, Kültür, Sanat Dergisi*(2), 31-34.

Keskin, İ., Furat, M. F., & Kaygısız, E. (2014). Bilgi Kurumlarında Kurumsal İtibar: İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM) Kütüphanesi Örneği. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, IX*(2), 101-120.

TDV İslâm Ansiklopedisi. (2020, Mayıs 31). *TDV İslâm Ansiklopedisi Hakkında*. TDV İslâm Ansiklopedisi: https://www.islamansiklopedisi.org.tr/ adresinden alındı

TDV İslâm Araştırmaları Merkezi. (2020, Mayıs 30). *İSAM Sempozyumları*. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi: http://www.isam.org.tr/ adresinden alındı

TDV İslâm Araştırmaları Merkezi. (2020, Haziran 20). *Yayınlar*. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi: http://www.isam.org.tr/ adresinden alındı

Ülker, M. B. (2010). Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi İSAM. *Ayraç: Aylık Kitap Tahlili ve Eleştiri Dergisi*, 15-17.

Ülker, M. B. (2010). Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi ve Kütüphanesi. M. B. Ülker içinde, *Yavuz Argıt Armağanı* (s. 286-315). İstanbul: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

Ülker, M. B. (2011?). TDV İSAM Kütüphanesi İlâhiyat Makaleler Veri Tabanı Projesi. *M.Ü. İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, 311-316.

Ülker, M. B. (2013). İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi Arşiv-Dokümantasyon Koleksiyonu ve Veri Tabanları. N. Oğuz, & İ. Keskin içinde, *Arşiv Emektarlarına Armağan* (s. 429-438). İstanbul: Şenyıldız Matbaası.

Ülker, M. B. (2016). İSAM Kütüphanesi. *1453 İstanbul Kültür ve Sanat Dergisi*(24), 105-111.

Yıldız, K., & Ülker, M. B. (2015). Özel Arşivlerin Kütüphane Koleksiyonlarındaki Yeri ve Hizmete Sunulması: İSAM Kütüphanesi Örneği. İ. Keskin, Ş. N. Somer, & N. Oğuz içinde, *İsmet Binark Armağanı* (s. 423-430). İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

Yurdagür, M. (2015). Muhammed B. Tavit Et-Tanci'nin İslam Araştırmaları Merkezi'ne (İSAM) İntikal Eden Metrukesi. *Uluslararası Prof. Muhammed Tavit Et-Tanci Sempozyumu* (s. 155-162). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.